

NORGES HØYESTERETT

K J E N N E L S E

avsagt 11. september 2019 av Høyesterett i avdeling med

dommer Hilde Indreberg
dommer Henrik Bull
dommer Arne Ringnes
dommer Wenche Elizabeth Arntzen
dommer Erik Thyness

HR-2019-1725-A, (sak nr. 19-022475SIV-HRET)
Anke over Borgarting lagmannsretts kjennelse 13. desember 2018

Fredrik Ljone
Håkon Wium Lie

(advokat Halvor Manshaus)

mot

Stiftelsen Lovdata

(advokat Jon Wessel-Aas)

S T E M M E G I V N I N G

- (1) Dommer **Thy Ness**: Saken gjelder videre anke over en kjennelse om midlertidig forføyning som blant annet forbyr offentliggjøring av høyesterettsavgjørelser hentet fra Lovdatas databaser. Det sentrale spørsmål i saken er om retten til ytringsfrihet medfører innskrenkninger i det vern som gjelder for databasene etter åndsverkloven.
- (2) *Sakens bakgrunn*
- (3) Lovdata er en stiftelse opprettet i 1981 av Justisdepartementet og Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo. Formålet er i vedtektene § 3 angitt slik:

«Lovdata er en allmenntilgjengelig institusjon. Stiftelsens formål er å opprette, vedlikeholde og drive systemer for rettslig informasjon. Stiftelsen kan påta seg oppdrag fra så vel det offentlige som fra private i forbindelse med dette. Stiftelsen kan også bidra til forskning og utvikling innenfor stiftelsens formål.»
- (4) Lovdatas styre består i henhold til vedtektene § 6 av fem medlemmer med personlige varamedlemmer. Justisdepartementet, Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo, Den Norske Advokatforening, Den norske dommerforening og Stortinget oppnevner hver et styremedlem med varamedlem. Justisdepartementet utpeker et av styremedlemmene til styrets leder.
- (5) Det følger av vedtektene § 11 at Lovdata har plikt til å vedlikeholde en database over lover. Siden 2001 har Lovdata etter avtale med Justisdepartementet stått for den offisielle kunngjøringen av lover og forskrifter. I henhold til forskrift av 21. juni 1994 nr. 644 kan Justisdepartementet inngå avtale med Lovdata om utnyttelse av Lovdatas databaser for lover og forskrifter. Slike databaser er unntatt fra kreditorbeslag, og staten har rett til å overta dem dersom Lovdata blir oppløst eller slutter å tilby rettslige informasjonstjenester. For øvrig gjelder ingen særregler for Lovdatas databaser.
- (6) Lovdata har siden 1980-tallet publisert rettsavgjørelser mottatt fra domstolene. I tillegg har Lovdata gjennomført en omfattende digitalisering av rettsavgjørelser som tidligere kun var publisert på papir i Norsk Retstidende (Rt) og Rettens Gang (RG).
- (7) Fra 1987 hadde Lovdata en muntlig avtale med Høyesterett om oversendelse av alle dommer og kjennelser. Fra 2000 ble avgjørelsene oversendt elektronisk i kryptert form via en egen linje. Materialet ble overført uten sammendrag og uten anonymisering. Høyesterett anmerket hvilke dommer som måtte anonymiseres. Lovdata laget sammendrag. Det var bare Lovdata som fikk overført høyesterettsavgjørelser på denne måten, men redaksjonen for Norsk Retstidende fikk tilsendt avgjørelser på diskett.
- (8) Lenge videreformidlet Lovdata høyesterettsavgjørelser til andre aktører som hadde kommet til etter hvert. Denne ordningen opphørte imidlertid i 2004. De andre aktørene ønsket da en ordning med overføring av avgjørelser direkte fra Høyesterett, men dette ble avvist under henvisning til at saksbehandlingssystemet ikke var innrettet slik at man kunne tilby elektronisk overføring til flere adressater. Fra og med 2008 har Høyesterett gjort sine avgjørelser tilgjengelig for allmennheten gjennom egen publisering på internett.
- (9) Lovdatas databaser over lover og forskrifter er fritt tilgjengelige på Lovdata.no, rett nok med begrensede søkemuligheter og noteverk sammenlignet med betalt tilgang. Det samme

gjelder rettsavgjørelser i en periode på ett år fra publisering. For tilgang til Lovdatas øvrige databaser med tilhørende søkeverktøy tilbys en betalingsløsning kalt Lovdata Pro, som i tillegg til rettsavgjørelser fra alle instanser inneholder et omfattende materiale med blant annet forarbeider, rundskriv, avgjørelser fra en rekke nemnder og lignende. For en enbrukerlisens er prisen for tiden 8 900 kroner per år. For flerbrukerlisenser er prisen per bruker synkende med antall brukere.

(10) Rettspraksis.no er et nettsted opprettet av de ankende parter Håkon Wium Lie og Fredrik Ljone.

(11) Øverst på forsiden på nettstedet står det:

**«Velkommen til Rettspraksis.no
- En fri ressurs for søk og innsikt i rettsavgjørelser
For øyeblikket består nettstedet av 68 244 sider»**

(12) Under overskriften «Om Rettspraksis.no» er det videre sagt:

«Rettspraksis.no er en gratis ressurs for å søke og finne informasjon i rettsavgjørelser. Rettsavgjørelser gir innsikt i gjeldende rett og historisk rettsutvikling, og er én av våre viktigste rettskilder. Tilgang på informasjon er rettsikkerhet i praksis og når myndighetene svikter sin informasjonsplikt overfor borgerne, må noen gjøre noe. Vi er et privat initiativ, en dugnadsgjeng, som bruker fritiden vår til å utvikle og vedlikeholde denne nettsiden.»

(13) Rettspraksis.no er et idealistisk prosjekt som ikke har til formål å tjene penger.

(14) Nettstedet ble lansert 17. mai 2018. Ved lanseringen omfattet tjenesten høyesterettsavgjørelser fra perioden 1836-2005 lastet ned fra en DVD utgitt av Lovdata i 2005 og 740 høyesteretts-avgjørelser fra årene 2006 og 2007 donert til Rettspraksis.no av en privatperson. Lagmannsretten la til grunn at disse avgjørelsene er lastet ned fra Lovdatas onlinedatabaser. Endelig inneholdt Rettspraksis.no høyesterettsavgjørelser fra 2008 og fremover hentet fra Høyesteretts nettsider. For så vidt gjelder avgjørelsene for perioden frem til 2002, er innholdet fra 2005-DVD-en senere slettet og erstattet med avgjørelser tatt fra en CD utgitt av Lovdata høsten 2002.

(15) Etter at direktør Odd Storm-Paulsen i Lovdata på spørsmål fra Advokatbladet hadde svart at han mente at Rettspraksis.no hadde begått «stofftyveri», sendte Fredrik Ljone 29. mai 2018 en epost til Storm-Paulsen der han skriver:

«Debatten om frie rettskilder er som kjent startet og mye tyder på at rettsavgjørelser nå kommer til å bli fritt tilgjengelig. Vi vil derfor oppfordre Lovdata til å sette seg i førersetet, ta kontroll på det unngåelige, ved selv publisere rettsavgjørelsene fritt for allmennheten.

Dere har de beste systemene for dette og har nå mulighet til å komme Domstoladministrasjonen i forkjøpet og unngå ytterligere eskalering av debatten.

Rettspraksis.no vil da stenges ned.»

(16) Den 31. mai 2018 fremmet Lovdata begjæring om midlertidig forføyning mot Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie.

(17) Uten forutgående muntlig forhandling avsa Oslo byfogdembete 1. juni 2018 kjennelse med slik slutning:

- «1. Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie pålegges å fjerne alle rettsavgjørelser på Rettspraksis.no som har sitt opphav fra Lovdatas database, samt slette enhver datafil på Rettspraksis.no som er lastet ned fra Lovdatas database.
2. Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie forbys å overdra eller å medvirke til overdragelse av rettsavgjørelser og/eller datafiler som nevnt i punkt 1 til tredjemenn, samt til selv å tilgjengeliggjøre eller medvirke til å tilgjengeliggjøre det samme via andre digitale plattformer.
3. Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie forbys å slette informasjon om utvikling, drift, tilgjengeliggjøring, bruk av og uthenting av innhold fra Rettspraksis.no.
4. Håkon Wium Lie, Fredrik Ljone betaler kr. 102 825 i sakskostnader til Stiftelsen Lovdata innen to uker etter forkynning av denne kjennelsen.»

(18) Etter begjæring fra Ljone og Lie avholdt Oslo byfogdembete muntlig forhandling og avsa 21. september 2018 kjennelse med slik slutning:

- «1. Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie pålegges straks å slette alle rettsavgjørelser fra Høyesterett, hentet fra DVD utgitt av Stiftelsen Lovdata i 2005 og avgjørelser fra Høyesterett, hentet fra Stiftelsen Lovdatas onlinedatabase herunder fra 2006 og 2007 uavhengig av hvem som er kilden for disse avgjørelser. Plikten gjelder også sammendrag av avgjørelser fra Høyesterett hentet fra disse kilder.
2. Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie forbys å overdra eller å medvirke til overdragelse av rettsavgjørelser, sammendrag og tilhørende data som nevnt i punkt 1 til tredjemenn, samt selv å tilgjengeliggjøre eller medvirke til tilgjengeliggjøring av det samme på enhver måte herunder på enhver digital plattform.
3. Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie pålegges, i tillegg til sletteplikten etter nr. 1, å slette sammendrag av avgjørelser fra Høyesterett hentet fra Lovdatas databaser herunder fra CD utgitt av Lovdata i 2002, så fremt det gjelder sammendrag til avgjørelser avsagt i 1945 eller senere. Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie forbys å overdra eller medvirke til overdragelse av de samme sammendragene til andre. Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie forbys å tilgjengeliggjøre eller medvirke til tilgjengeliggjøring av de samme sammendragene på enhver måte herunder på enhver digital plattform.
4. I forbindelse med sletting som pålagt i punkt 1 kan Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie speilkopiere dataene på et lagringsmedium som overleveres Lovdata til oppbevaring. Kopiering skal skje sammen med representant for Lovdata eller namsfogden, som tar med seg det aktuelle lagringsmedium for oppbevaring hos Lovdata inntil det er avklart ved avtale eller dom at dataene skal slettes eller tilbakeleveres.
5. Sletteplikten for sammendrag til rettsavgjørelser som bare omfattes av punkt 3 må oppfylles før publisering av den enkelte rettsavgjørelse, likevel senest innen 1 måned etter forkynnelsen av denne kjennelsen.
6. Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie dømmes solidarisk til å betale sakskostnader til Stiftelsen Lovdata med kroner 370 000 innen to uker etter forkynnelsen av denne kjennelsen.

7. Rettens kjennelse av 1. juni 2018 i sak 18-083936 erstattes i sin helhet av denne kjennelsen.»

- (19) Ljone og Lie anket kjennelsen til Borgarting lagmannsrett, som 13. desember 2018 avsa kjennelse med slik slutning:
- «1. **Anken over Oslo byfogdembetes kjennelse, punktene 1-5 og 7 i slutningen, forkastes.**
 2. **Sakskostnader for Oslo byfogdembete tilkjennes ikke.**
 3. **Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie dømmes solidarisk til å betale sakskostnader for lagmannsretten til Stiftelsen Lovdata med 66 000 – sekstisekstusen – kroner innen 2 – to – uker etter forkynnelsen av denne kjennelsen.»**
- (20) Ljone og Lie har anket kjennelsen inn for Høyesterett. Anken gjelder lovtolkningen og sakskostnadene. Anken er avgrenset mot bruk av sammendragene av høyesterettsavgjørelsene.
- (21) Lovdata har tatt til motmæle og inngitt avledet motanke med hensyn til lagmannsrettens kjennelse, slutningens punkt 2, om sakskostnader for Oslo byfogdembete.
- (22) Ved Høyesteretts ankeutvalgs beslutning av 6. mars 2019 ble ankesaken i sin helhet overført til behandling i avdeling, jf. domstoloven § 5 første ledd annet punktum.
- (23) De ankende parter – *Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie* – har i korte trekk gjort gjeldende:
- (24) Lovdata har ikke sannsynliggjort det krav de krever sikret ved midlertidig forføyning. Det er nå enighet om at 2002-CD-en ikke lenger er beskyttet av åndsverkloven. Når det gjelder materiale hentet fra 2005-DVD-en og Lovdatas onlinedatabaser, bestrides det ikke at dette i utgangspunktet nyter beskyttelse etter åndsverkloven § 24, men det anføres at åndsverkloven § 14 – tolket i lys av vernet av ytringsfriheten etter Grunnloven § 100 og Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 10 – gjør unntak fra § 24 for de aktuelle handlinger. Skulle åndsverkloven isolert sett allikevel anses å være til hinder for bruken av det omstridte materialet, må loven vike for Grunnloven og EMK.
- (25) Det foreligger ikke sikringsgrunn, og det er en feil ved lagmannsrettens kjennelse at den ikke konkret har vurdert om det er nødvendig med midlertidig forføyning for «å avverge en vesentlig skade eller ulempe» slik tvisteloven § 34-1 første ledd bokstav b krever. Videre skulle lagmannsretten ha lagt vekt på hensynet til ytringsfriheten i sin vurdering av om en midlertidig forføyning innebærer et uforholdsmessig inngrep.
- (26) Det var riktig av lagmannsretten å ikke tilkjenne sakskostnader for Oslo byfogdembete. Det var ikke Lovdata, men Ljone og Lie, som i det vesentlige vant saken for byfogdembetet idet Lovdata hadde krevet forbud mot publisering på Rettspraksis.no av alle rettsavgjørelser med opphav i Lovdatas databaser, det vil si avgjørelser fra 180 årganger, mens saken nå har skrumpet inn til fem årganger. Uansett utfall av saken for Høyesterett, må derfor lagmannsrettens avgjørelse bli stående når det gjelder sakskostnader for byfogdembetet.

(27) Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie har nedlagt slik påstand:

«For hovedanken

1. Forføyningen oppheves.

Subsidiært

Lagmannsrettens avgjørelse oppheves.

For den avlede anken

1. Anken forkastes.

I alle tilfelle

2. Haakon Wium Lie og Fredrik Ljone tilkjennes sakens kostnader for byfogden, lagmannsretten og Høyesterett.»

(28) Ankemotparten – *Stiftelsen Lovdata* – har i korte trekk gjort gjeldende:

- (29) Ljone og Lie blander sammen spørsmålet om staten eventuelt har en plikt til å gjøre historiske høyesterettsavgjørelser åpent tilgjengelig på internett og spørsmålet om den private stiftelsen Lovdata har ordinært databasevern for sine databaser over høyesterettsavgjørelser.
- (30) Tidligere instanser har anvendt åndsverkloven korrekt. Lovdata har vern for sine databaser uavhengig av om databasene inneholder dokumenter som i seg selv ikke har vern etter åndsverkloven.
- (31) Lovdata er – iallfall i vår sammenheng – ingen offentlig myndighet, og uansett om Lovdata var en offentlig myndighet, ville databasebeskyttelsen gjelde. Viderebruksdirektivet bygger på at det offentlige ikke har plikt til å tillate fri bruk av materiale det har opphavsrett til, uansett om offentligheten har innsynsrett.
- (32) Åndsverkloven § 14 gjør unntak for databaser som i seg selv utgjør «forslag, utredninger, uttalelser og lignende som gjelder offentlig myndighetsutøvelse, og er avgitt av offentlig myndighet, offentlig oppnevnt råd eller utvalg, eller utgitt av det offentlige». Dette er ikke tilfellet i denne saken.
- (33) Med hensyn til sikringsgrunn slutter Lovdata seg til byfogdens og lagmannsrettens begrunnelser.
- (34) Lagmannsrettens avgjørelse må imidlertid oppheves for så vidt gjelder sakskostnader for Oslo byfogdembete. Hovedspørsmålet i saken er om Lovdatas databaser over høyesterettsavgjørelse har vern etter åndsverkloven, ikke hvor mange avgjørelser som rent faktisk er gjort fritt tilgjengelig på Rettspraksis.no i strid med Lovdatas rettigheter.

(35) Lovdata har nedlagt slik påstand:

«I hovedanken:

Anken forkastes

I den avledede anken:

Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie tilpliktes solidarisk å betale Stiftelsen Lovdatas sakskostnader for byfogdembetet med kr. 370.000.

I alle tilfeller:

Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie tilpliktes solidarisk å betale Stiftelsen Lovdatas sakskostnader for Høyesterett.»

(36) *Norsk Redaktørforening og Norsk Journalistlag* har inngitt felles skriftlig innlegg til belysning av allmenne interesser som saken reiser, jf. tvisteloven § 15-8.

(37) I innlegget anføres det at Høyesteretts avgjørelser er den dømmende statsmaktens fundamentale bidrag til det enkelte individs rettsstilling, og til vårt demokratiske samfunns rettsorden. Det pekes på at Lovdatas markedsposisjon innebærer at Lovdata er den eneste aktør som kan formidle et samlet bilde av Høyesteretts avgjørelser. Det må formodes at når tilgang til dette materialet forutsetter abonnement på en betalingsløsning, så medfører det at mediene i praksis forhindres fra å publisere stoff som ville ha blitt formidlet hvis tilgangen hadde vært enklere, og at pressens mulighet til å kunne kritisere domstolene reduseres. Selv om Grunnloven § 100 og EMK ikke skulle være overtrådt, bør hensynet til yttringsfriheten tillegges vekt ved tolkning av åndsverkloven.

(38) *Mitt syn på saken*

(39) Dette er en videre anke over kjennelse, og Høyesteretts kompetanse er begrenset til å prøve lagmannsrettens saksbehandling og generelle rettslige forståelse av skrevne rettsregler, jf. tvisteloven § 30-6 første ledd bokstav b og c. For så vidt gjelder forholdet til Grunnloven og EMK kan imidlertid også den konkrete lovanvendelsen – subsumsjonen – prøves, jf. Rt-2007-404 avsnitt 40 og senere avgjørelser.

(40) Den tidligere åndsverkloven av 1961 er nå avløst av åndsverkloven av 15. juni 2018 nr. 40. Denne trådte i kraft 1. juli 2018. Det er enighet mellom partene om at innholdet i 1961-loven og någjeldende lov er identisk for så vidt gjelder de spørsmål saken reiser. Jeg forholder meg i det følgende til den gjeldende lov, men det følger av det som er sagt, at forarbeider og praksis knyttet til 1961-loven også er relevant.

(41) Jeg finner det innledningsvis hensiktsmessig å gjøre kort rede for åndsverklovens regler om databasevern. Reglene har sin bakgrunn i de såkalte katalogreglene i de nordiske opphavsrettslovene fra begynnelsen av 1960-tallet. Katalogregelen i den dagjeldende åndsverkloven § 43 ble endret ved gjennomføring i norsk rett av rådsdirektiv 1996/9/EF om rettslig vern av databaser. Det særlige databasevernet går grovt sagt ut på at den som foretar en vesentlig investering i å fremstille en database, får enerett i 15 år til å utnytte hele eller vesentlige deler av databasen i form av uttrekk eller gjenbruk. Med gjenbruk

menes å gjøre hele eller vesentlige deler av databasen tilgjengelig for allmennheten, jf. Prop. 104 L (2016–2017) side 323.

- (42) Lovens regler fremgår av åndsverkloven § 24, som lyder:

«§ 24. Eneretten til databaser

Den som fremstiller en database, som for eksempel et formular, en katalog, en tabell, et program eller lignende arbeid, hvor innsamling, kontroll eller presentasjon av innholdet innebærer en vesentlig investering, har enerett til å råde over hele eller vesentlige deler av databasens innhold ved uttrekk fra eller gjenbruk av databasen.

Eneretten etter første ledd gjelder tilsvarende ved gjentatt og systematisk uttrekk eller gjenbruk av uvesentlige deler av databasen, dersom dette utgjør handlinger som skader den normale bruken av databasen eller urimelig tilsidesetter fremstillerens legitime interesser.

Eneretten til en database som nevnt i første ledd varer i 15 år etter utløpet av det året databasen ble fremstilt. Dersom databasen i løpet av dette tidsrommet offentliggjøres, varer vernet i 15 år etter utløpet av det året databasen første gang ble offentliggjort.

Er databasen som nevnt foran, helt eller for en del gjenstand for opphavsrett, kan også denne gjøres gjeldende.

Bestemmelsene §§ 3 tredje ledd, 4, 8 til 10, 14, 26 til 29, 33 til 36, 40, 41 fjerde og femte ledd, 43 til 58 og 62 til 66 gjelder tilsvarende.

Avtale som utvider fremstillerens rett etter første ledd til en offentliggjort database kan ikke gjøres gjeldende.»

- (43) En database kan også være et åndsverk underlagt opphavsrett, og som det fremgår av åndsverkloven § 24 fjerde ledd, vil den i så fall ha vern både som åndsverk og som database. Databasevernet har derfor først og fremst praktisk betydning som vern for databaser som ikke oppfyller kravene til åndsverk.
- (44) Formålet med databasevernet er å beskytte betydelige investeringer som foretas i etablering av databaser, for dermed å oppmuntre til investeringer som antas å ha stor betydning i et samfunn med sterk vekst i tilgangen til informasjon. Dette fremgår blant annet av Prop. 104 L (2016–2017) punkt 4.8.1 og av fortalen til databasedirektivet syvende til tolvte avsnitt.
- (45) Partene er for Høyesterett enige om at vernetiden for 2002-CD-en er utløpt, og at uttrekk og gjenbruk av høyesterettsavgjørelser fra perioden fra høsten 2002 og ut 2007 fra 2005-DVD-en og Lovdatas onlinedatabaser i utgangspunktet er en krenkelse av databasevernet etter § 24. Det som er omstridt, er hvorvidt denne bruken av materiale fra 2005-DVD-en og Lovdatas onlinedatabaser likevel er unntatt fra databasevernet i medhold av åndsverkloven § 24 femte ledd jf. § 14 eller fordi bruken er vernet av ytringsfrihetsbestemmelsene i Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10, som har forrang overfor ordinær norsk lov.
- (46) Jeg behandler først spørsmålet om de aktuelle databasene er uten vern etter åndsverkloven § 14, som i henhold til § 24 «gjelder tilsvarende» for databasevernet. Paragraf 14 første ledd, første og annen setning lyder slik:

«Lover, forskrifter, rettsavgjørelser og andre vedtak av offentlig myndighet er uten vern etter denne loven. Det samme gjelder forslag, utredninger, uttalelser og lignende som gjelder offentlig myndighetsutøvelse, og er avgitt av offentlig myndighet, offentlig oppnevnt råd eller utvalg, eller utgitt av det offentlige.»

- (47) Det følger av denne bestemmelsen at høyesterettsavgjørelser ikke har opphavsrettslig vern. Dette er imidlertid ikke avgjørende for vernet etter § 24 mot uttrekk fra og gjenbruk av Lovdatas databaser. For at databaser skal være uten vern etter § 14, må databasene som sådanne være å anse som «forslag, utredninger, uttalelser og lignende som gjelder offentlig myndighetsutøvelse», og være «avgitt av offentlig myndighet, offentlig oppnevnt råd eller utvalg, eller utgitt av det offentlige».
- (48) Det er ikke nødvendig for meg å gå nærmere inn på når en database kan anses som en uttalelse eller lignende idet jeg finner det klart at Lovdatas databaser uansett ikke «gjelder offentlig myndighetsutøvelse» eller «er avgitt av offentlig myndighet, offentlig oppnevnt råd eller utvalg, eller utgitt av det offentlige».
- (49) I Prop. 104 L (2016–2017), Lov om opphavsrett til åndsverk mv. (åndsverkloven) uttalte Justisdepartementet følgende om § 9 i den tidligere åndsverkloven av 1961, som tilsvarer § 14 i den någjeldende loven:
- «Bestemmelsen kan ikke forstås slik at alle dokumenter det offentlige utarbeider faller utenfor vernet etter åndsverkloven. Dokumenter utarbeidet av det offentlige som ikke skjer i kraft av offentlig myndighetsutøvelse, men derimot i en tjenesteytende funksjon, omfattes ikke av § 9. På den annen side er det heller ikke slik at bestemmelsen utelukkende omfatter dokumenter som er utarbeidet av det offentlige. Utredninger eller uttalelser som er bestilt av eller finansiert av det offentlige (oppdragsforskning, konsulentrapporter etc.) kan ha større eller mindre tilknytning til en senere avgjørelse fra det offentlige. For å falle inn under bestemmelsen må det være tale om dokument avgitt av et utvalg/råd som er oppnevnt av det offentlige, eller det må være utgitt av det offentlige. Det kreves altså enten offentlig oppnevneelse eller offentlig utgivelse.»**
- (50) Under arbeidet med lovforslaget hadde aktører i mediebransjen – med henvisning til blant annet Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10 – gjort gjeldende at alle dokumenter utarbeidet av eller på vegne av det offentlige burde være uten vern etter åndsverkloven uansett om de var knyttet til offentlig myndighetsutøvelse. Departementet var ikke enig i dette, og bemerket at hensynet til ytrings- og informasjonsfriheten kunne ivaretas selv om et dokument utarbeidet av eller på vegne av det offentlige ikke på generelt grunnlag var unntatt fra åndsverklovens vern. Departementet uttalte også at det kunne reises spørsmål om et så bredt unntak ville være i samsvar med blant annet Bernkonvensjonen.
- (51) Når det gjelder databaser spesielt, fremgår det av proposisjonen at Kommunal- og moderniseringsdepartementet foreslo at det burde vurderes om databaser som «er fremskaffet av det offentlige, eller for offentlige midler», skulle være unntatt fra databasevernet. Justisdepartementet mente at dette ikke ville være en fornuftig løsning, og forslaget ble ikke tatt til følge av lovgiver.
- (52) Lovdata er en stiftelse, og Lovdatas virksomhet skal være selvfinansierende. Den opptrer i dag i konkurranse med andre aktører. At Lovdata i en tidlig fase har fått noe tilskudd fra det offentlige og – som allerede nevnt – særlig i perioden 2004–2007 var gjenstand for særbehandling med hensyn til tilgang til høyesterettsavgjørelser, medfører ikke at Lovdatas databaser over høyesterettsavgjørelser med rimelighet kan anses utarbeidet som ledd i offentlig myndighetsutøvelse.

- (53) Ljone og Lie har i sin argumentasjon lagt stor vekt på at hensynet til ytringsfriheten er relevant ved tolkningen av åndsverkloven. Dette fremgår uttrykkelig av lovens forarbeider og er i seg selv ikke omstridt. Spørsmålet er imidlertid hvilken betydning det har for vår problemstilling.
- (54) Det følger av åndsverkloven § 1 bokstav b at formålet med loven blant annet er å «avgrense rettighetene med sikte på å ivareta en rimelig balanse mellom rettighetshavernes interesser på den ene siden og brukernes og allmennhetens interesser på den andre siden, slik at åndsverk og nærstående prestasjoner og arbeider kan brukes der dette ut fra samfunnsmessige hensyn er rimelig, som bruk innen det private området og av hensyn til informasjons- og ytringsfriheten». Videre fremgår det av Prop. 104 L (2016–2017) punkt 2.7 fjerde avsnitt at «[d]epartement anser at forslaget til ny åndsverklov ivaretar både vernet av opphavsretten og andre grunnleggende rettigheter som ytringsfriheten».
- (55) Slik åndsverkloven § 14 er formulert, og i lys av det jeg har trukket frem fra forarbeidene, finner jeg det klart at de rettspolitiske hensyn som er anført, ikke kan gi grunnlag for en tolkning av loven som innebærer at Lovdatas databaser er unntatt fra vern etter § 24.
- (56) Jeg går da over til å behandle spørsmålet om vernet av Lovdatas databaser etter åndsverkloven må vike for det vern om ytringsfriheten som følger av Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10. I tilfelle motstrid går disse bestemmelsene foran bestemmelsene i åndsverkloven.
- (57) Ljone og Lie har i sine anførsler tatt utgangspunkt i EMK artikkel 10, og jeg finner det hensiktsmessig å gjøre det samme for min videre drøftelse. EMK artikkel 10 lyder i engelsk originaltekst som følger:

«Art 10. Freedom of expression

1. **Everyone has the right to freedom of expression. This right shall include freedom to hold opinions and to receive and impart information and ideas without interference by public authority and regardless of frontiers. This article shall not prevent States from requiring the licensing of broadcasting, television or cinema enterprises.**
2. **The exercise of these freedoms, since it carries with it duties and responsibilities, may be subject to such formalities, conditions, restrictions or penalties as are prescribed by law and are necessary in a democratic society, in the interests of national security, territorial integrity or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, for the protection of the reputation or rights of others, for preventing the disclosure of information received in confidence, or for maintaining the authority and impartiality of the judiciary.»**

- (58) Ytringsfriheten gjelder blant annet å «receive and impart information and ideas without interference by public authority». Det er uomstridt at dette i utgangspunktet omfatter tilgjengeliggjøring på Rettspraksis.no av materiale fra Lovdatas databaser, slik at det foreligger et inngrep i ytringsfriheten dersom dette hindres. Jeg viser her til EMDs avgjørelse 19. februar 2013 *Neij og Sunde Kolmisoppi mot Sverige* – Pirate Bay-saken. Spørsmålet er derfor om åndsverklovens bestemmelser likevel kommer til anvendelse med grunnlag i begrensingsadgangen i artikkel 10 nr. 2.

- (59) Det første vilkåret for at et inngrep i ytringsfriheten skal kunne opprettholdes, er at det er «prescribed by law» – har et rettslig grunnlag. Ut fra mitt syn på tolkningen av åndsverkloven er dette vilkåret oppfylt i vår sak.
- (60) Det andre vilkåret er at inngrepet har et legitimt formål som nærmere angitt i bestemmelsen. Dette vilkåret er utvilsomt oppfylt her i og med at formålet er «the protection of the ... rights of others» – Lovdatas beskyttelse etter reglene om databasevern.
- (61) Det vilkåret som da gjenstår, er at inngrepet må være «necessary in a democratic society». Anvendelsen av dette vilkåret i en sak hvor ytringsfriheten skal avveies mot opphavsretten, er oppsummert i blant annet Pirate Bay-saken, som gjaldt straff for medvirkning til ulovlig fildeling i form av etablering og drift av nettstedet Pirate Bay. EMD uttalte på side 11:

«The test of whether an interference was necessary in a democratic society cannot be applied in absolute terms. On the contrary, the Court must take into account various factors, such as the nature of the competing interests involved and the degree to which those interests require protection in the circumstances of the case. In the present case, the Court is called upon to weigh, on the one hand, the interest of the applicants to facilitate the sharing of the information in question and, on the other, the interest in protecting the rights of the copyright-holders.

As to the weight afforded to the interest of protecting the copyright-holders, the Court would stress that intellectual property benefits from the protection afforded by Article 1 of Protocol No. 1 to the Convention (see, for example, Anheuser-Busch Inc. v. Portugal [GC], no. 73049/01, § 72, ECHR 2007-I). Moreover, it reiterates the principle that genuine, effective exercise of the rights protected by that provision does not depend merely on the State's duty not to interfere, but may require positive measures of protection (see, for example, Öneriyıldız v. Turkey [GC], no. 48939/99, § 134, ECHR 2004-XII). Thus, the respondent State had to balance two competing interests which were both protected by the Convention. In such a case, the State benefits from a wide margin of appreciation

...

Since the Swedish authorities were under an obligation to protect the plaintiffs' property rights in accordance with the Copyright Act and the Convention, the Court finds that there were weighty reasons for the restriction of the applicants' freedom of expression.»

- (62) Det er vesentlige forskjeller mellom denne saken, der klagen ble avvist av EMD som «manifestly ill-founded», og vår sak. Det er imidlertid verd å merke seg den vekt EMD legger på at de svenske myndigheter ikke bare hadde rett, men også plikt, til å beskytte opphavsrettigheter, som er å anse som «eiendom» etter EMK første tilleggsprotokoll artikkel 1 (EMK P1-1). Det samme må gjelde databaseretten. Jeg nøyer meg her med å vise til Ole-Andreas Rognstad, Property Aspects of Intellectual Property, 2018 side 194.
- (63) Selv om jeg er enig i at allmenn tilgang til høyesterettsavgjørelser er viktig i et demokratisk samfunn, og at det i utgangspunktet må stilles strengere krav til inngrep i ytringsfriheten når inngrepet er foretatt overfor pressen eller en annen aktør i samfunnsdebatten enn når det dreier seg om en aktør med mål om økonomisk avkastning, kan jeg ikke se at det foreligger noen krenkelse av EMK artikkel 10 i denne saken.
- (64) Jeg tar som EMD i Pirate Bay-saken utgangspunkt i at beskyttelse av rettigheter etter åndsverkloven er en tungtveiende begrunnelse for inngrep i artikkel 10. Bestemmelsene om databasevern er begrunnet i behovet for investorvern og er antatt å ha stor betydning

for å fremme samfunnsmessig viktige investeringer. Som jeg allerede har gjort rede for, har lovgiver ved utformingen av åndsverkloven – herunder reglene om beskyttelse av databaser – foretatt en avveining mellom yringsfriheten på den ene side og de forhold som begrunner åndsverklovens regler om enerett på den annen side. Reglene om databasevern er videre utformet i samsvar med databasedirektivet som bygger på tilsvarende avveininger foretatt på europeisk nivå.

- (65) Vår sak er et godt eksempel på begrunnelsen for å beskytte rettigheter etter åndsverkloven. Det har krevet store ressurser å bringe Lovdatas rettsinformasjonssystemer dit de er i dag. Lovdata anslår at det er medgått minst 52 årsverk til å bygge opp databasene over høyesterettsavgjørelser, og samlet har Lovdata siden oppstarten på begynnelsen av 1980-tallet foretatt investeringer og pådratt seg driftskostnader på flere hundre millioner kroner. Midlene er i hovedsak bragt til veie gjennom salgsinntekter fra lisenser og annet. Tilsvarende som for Rettspraksis.no er det ingen privat profittinteresse knyttet til Lovdata. Norge har gjennom Lovdata fått et meget godt juridisk informasjonssystem. Det er på ingen måte opplagt at Lovdata i fravær av lisensinntekter ville ha kunnet få de nødvendige midler som støtte fra det offentlige eller private givere, og kommersielle aktører ville neppe ha vært interessert i å investere uten rettslig beskyttelse av sine databaser.
- (66) Videre legger jeg betydelig vekt på at saken ikke dreier seg om tilgang til informasjon som ikke ellers vil være tilgjengelig, eller adgang til å gjøre informasjon gjeldende for domstolene eller i samfunnsdebatten. Høyesterettsavgjørelser er således ikke opphavsrettslig vernet, og de er allment tilgjengelige ved å kreve innsyn etter reglene i rettergangslovene – så langt de rekker – ved å kjøpe en lisens fra Lovdata eller en konkurrent av Lovdata og ved å oppsøke et bibliotek som har Lovdatalisens eller Norsk Retstidende i bokform. Avgjørelser avsagt fra og med 2008 er som nevnt dessuten fritt tilgjengelige på Høyesteretts hjemmeside på internett. Vår sak står her i en annen stilling enn saken i HR-2015-2536-A og de saker fra EMD som det er vist til der, og som gjelder saker der informasjonen ellers ikke ville være tilgjengelig for offentligheten.
- (67) Jeg er etter dette kommet til at lagmannsrettens anvendelse av åndsverkloven ikke innebærer noen krenkelse av EMK artikkel 10.
- (68) Det har under prosedyren også vært vist til Grunnloven § 100. Særlig bestemmelsens siste ledd hvoretter «[d]et påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale» kan tenkes å få særskilt betydning i saker som gjelder tilgang til informasjon. I lys av de hensyn som jeg allerede har trukket frem, kan jeg imidlertid ikke se at de krav Lovdata gjør gjeldende i vår sak, er i strid med Grunnloven § 100.
- (69) Min konklusjon er etter dette at uttrekket av høyesterettsavgjørelser fra 2005-DVD-en og Lovdatas onlinedatabaser, og tilgjengeliggjøringen av disse avgjørelsene på Rettspraksis.no, er i strid med Lovdatas enerett til databasene etter åndsverkloven. Lovdata har følgelig et krav som kan sikres ved midlertidig forføyning dersom tvistelovens generelle vilkår for dette er oppfylt.
- (70) Når det gjelder kravet til sikringsgrunn etter tvisteloven § 34-1 første ledd, har lagmannsretten gjort korrekt rede for lovens vilkår og foretatt en vurdering av om disse er oppfylt. Den konkrete vurderingen på dette punkt kan Høyesterett ikke overprøve.

- (71) Lagmannsretten har ikke foretatt noen egen interesseavveining etter EMK artikkel 10 med hensyn til sikringsgrunn. Jeg kan ikke se at dette er noen feil ved rettsanvendelsen. I forbindelse med vurderingen av om kravet er sannsynliggjort, er det allerede konkludert med at det aktuelle inngrepet i ytringsfriheten ikke vil være et uforholdsmessig inngrep. Jeg kan da ikke se at det er holdepunkter for at anvendelse av en ordinær sivilrettslig beføyelse som midlertidig forføyning for å sikre kravet i seg selv skulle innebære en krenkelse av EMK.
- (72) Det er etter dette heller ikke grunnlag for å oppheve lagmannsrettens kjennelse på grunn av feil knyttet til vurderingen av sikringsgrunn.
- (73) Anken har ikke ført frem, og jeg er kommet til at Ljone og Lie må dekke Lovdatas sakskostnader for samtlige instanser, jf. tvisteloven § 20-2 første ledd, jf. annet ledd. Dette innebærer et avvik fra lagmannsrettens kjennelse der det ikke ble tilkjent sakskostnader for Oslo byfogdembete. Lagmannsretten la korrekt til grunn at det ved midlertidig forføyning som først behandles uten muntlig forhandling og så etter en etterfølgende muntlig forhandling, må tas utgangspunkt i påstanden i den første begjæringen sammenholdt med det endelige resultatet. Det innebærer at påstanden som Lovdata nedla for byfogdembetet i den første begjæringen – som ble avgjort uten muntlige forhandlinger – må sammenholdes med resultatet for Høyesterett, som er identisk med resultatet for lagmannsretten. Jeg mener imidlertid i motsetning til lagmannsretten at Lovdata må anses å ha fått medhold i det vesentlige, også når man sammenligner med påstanden i den første begjæringen. Jeg bygger dette på at det sentrale spørsmål i saken hele tiden har vært om det var grunnlag for å gjøre unntak for det vern som Lovdata har for sine databaser etter åndsverkloven § 24, mens hvilke avgjørelser som rent faktisk omfattes, kommer mer i bakgrunnen.
- (74) Lovdata ble tilkjent sakskostnader med 370 000 kroner for Oslo byfogdembete og 66 000 kroner for lagmannsretten. For Høyesterett har advokat Wessel-Aas fremlagt krav om dekning av sakskostnader på 337 200 kroner som i sin helhet gjelder salær. I lys av at saken har vært bredt anlagt fra Ljones og Lies side, finner jeg både timeforbruk og samlet salær forsvarlig.

- (75) Jeg stemmer for denne

K J E N N E L S E :

1. Anken forkastes.
2. I sakskostnader for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett betaler Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie én for begge og begge for én til Stiftelsen Lovdata 773 200 – syvhundreogsyttitretusentohundre – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne kjennelse.

- (76) Dommer **Arntzen:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (77) Dommer **Bull:** Likeså.
- (78) Dommer **Ringnes:** Likeså.
- (79) Dommer **Indreberg:** Likeså.

(80) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

1. Anken forkastes.
2. I sakskostnader for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett betaler Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie én for begge og begge for én til Stiftelsen Lovdata 773 200 – syvhundreogsyttitretusentohundre – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne kjennelse.

Dokumentet er i samsvar med originalen:
Anders Berg Dønås